Könyvespolc

Farkas Ákos: *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban.* Budapest, Osiris Kiadó, 2001. 120 oldal, 1280 Ft (Magyarország az Európai Unióban. Zsebkönyvtár)

A szerző szerint az Európai Unió létrejöttével a büntetőjogi együttműködés területén is egy dinamikus folyamat vette kezdetét, amelyek eredményeképpen lassan formálódni látszik egy egységes igazságszolgáltatási térség, intézményrendszer és kriminálpolitika.

1997-ben megalkották a Corpus Jurist, az ezredfordulón kiegészült az EK Szerződés a büntetőjogi eszközök megengedhetőségére vonatkozó rendelkezésekkel, elkészült az Európai Ügyészi Szolgálat megteremtésének terve, megalakult az OLAF, az Európai Csalás Elleni Hivatal. Eközben a III. pillér területén a büntetőjogi együttműködés hagyományos tárgyától, a jogsegélyről áttevődött a hangsúlya tagállamok hatóságai közötti közvetlen, érdemi koordinációra.

Ez a csekély terjedelmű, de rendkívül információgazdag kiadvány bemutatja az Európai Unió büntetőjogát befolyásoló tényezőket, annak sajátosságait, s végezetül felvázolja Magyarország perspektíváit is az ún. III. pillér – vagyis belügyi-igazságügyi együttműködés – területén.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkig bizonyára még számos fontos problémát kell meg megoldanunk, de Farkas Ákos könyve szerint a rendőrségi és igazságügyi együttműködés területén már nincsenek akadályok.

* * *

Gönczöl Katalin—Kóthy Judit: *Ombudsman 1995-2001.* Budapest, Helikon Kiadó, 2002. 246 oldal, 2980 Ft

Gönczöl Katalin hat évig volt az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, e közben az egyik legismertebb közéleti személyiséggé vált Magyarországon.

A kötet gerincét Kóthy Judit interjúit adják, amelyeket Gönczöl Katalinnal készített. Ugyanakkor a könyvben szóhoz jutnak mások is, még olyan is, aki nem értett egyet a hivatal némely döntésével. A fényképekkel illusztrált kiadvány magát az ombudsmani intézményt is bemutatja.

A könyv tartalma öt részre tagolódik. Az első rész riportjai az ombudsman intézményének létrejöttét, működésének általános tapasztalatait idézik fel. A második rész nemzetközi kitekintést ad. A harmadik rész az általános biztos működésének hat évét hozza közelebb az olvasóhoz. A negyedik részben Gönczöl Katalin a riporter magánéleti kérdéseire is válaszol. A terjedelmes Függelék tartalmazza – többek között – a hivatal alapításáról szóló törvényt, válogatást ad az átfogó vizsgálatokról, az Alkotmánybíróságnak írott indítványokból, illetve szemelvényeket közöl az ombudsman-váltás sajtóvisszhangjáról.

A kiadvány lapjairól kiviláglik, hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosainak munkája egy élhetőbb, emberibb állam környezet munkáját segítette elő eddig Magyarországon. Remélhető, hogy az ombudsman intézménye közéletünk fontos és hatékony tényezője marad a jövőben is.

Görgényi Ilona: *A viktimológia alapkérdései.* Budapest, Osiris Kiadó, 2001. 289 oldal, 1680 Ft

A XX. század közepétől felerősödött az az igény, hogy a bűncselekmények elkövetőin túl azok elszenvedőire is szükséges koncentrálni. Az áldozat-orientált elméleti és gyakorlati törekvéseknek köszönhetően kialakult a viktimológia.

A könyv foglalkozik e tudományos ismeretrendszer helyével, nemzetközi és hazai fogalmi megközelítésével. Bemutatja az egyes speciális áldozatok és bűncselekmények viktimológiáját, továbbá egy nemzetközi viktimizációs felmérés tapasztalatait. Néhány európai áldozatsegítő szervezet ismertetésével a szerző célja annak hangsúlyozása, hogy a bűncselekmények áldozatai nemcsak együttérzésre, hanem támogatásra is szorulnak. A személy elleni erőszakos bűncselekményekhez kapcsolódóan a kötet elemzi az állam általi kártalanítás (kárenyhítés) nemzetközi megoldásait. Végül a bűncselekmények következtében elszenvedett kár, sérelem helyreállításának érdekében összefoglalja az ún. restoratív igazságszolgáltatás jellemzőit.

A könyv a téma első hazai összefoglalását nyújtja, s nem csak azok számára ajánlható, akik a kriminológia, s ezen belül a viktimológia kérdéseivel foglalkoznak.

* * *

Kettős mérce. Börtönviszonyok Magyarországon. Szerk. **Kádár András Kristóf, Kőszeg Ferenc**. Budapest, Magyar Helsinki Bizottság, 2002. 198 oldal, 2000 Ft

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kötött együttműködési megállapodás alapján a Magyar Helsinki Bizottság 2000 áprilisa és 2001 januárja között kilenc büntetés-végrehajtási intézetben vizsgálta az elítéltek jogainak érvényesülését.

A kötet címe – Kettős mérce – a szerkesztők szerint alapvetően arra vonatkozik, hogy *„sajátos kettősség mutatkozik az írott normák és a tényleges megvalósulások tekintetében. A magyar büntetés-végrehajtás jogi szabályozása papíron európai: legtöbb részletében megfelel a nemzetközi normáknak, az ENSZ és az Európa Tanács vonatkozó ajánlásainak. A valóság azonban gyakran egészen más".*

A könyv tartalma négy részre oszlik. Az első rész a büntetés- végrehajtás problémáit fogalmazza meg a látogatások alapján. A második rész a börtönmegfigyelő program egészségügyi tapasztalatait tartalmazza. A harmadik gondolati egység az elítéltek társadalmi hátterét, életesélyeit vizsgálja. A negyedik fejezet tárgya a büntetés- végrehajtási gazdálkodás és az elítéltek foglalkoztatása. A mellékletek tartalmazzák a BVOP és a Magyar Helsinki Bizottság között létrejött együttműködési megállapodás szövegét, a program során használt kérdőívet, továbbá a program résztvevőinek névsorát. A könyvhöz dr. Bökönyi István bv. vezérőrnagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka írt utószót. A kiadvány tartalmával a személyi állomány minél szélesebb körének ajánlatos volna megismerkednie.

* * *

Korinek László: *Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében.* Budapest, BM Kiadó, 2001. 139. oldal, 999 Ft

A kriminológia tudományának kialakulása a XVIII. század végére tehető, amikor is több mozgalom kétségbe vonta az olyan büntetés emberségességét és hatásosságát, amely csupán csak a megtor-

lásra épül. A neves szerző arra vállalkozott, hogy rövid, tömör formában, közérthető stílusban foglalja össze a kriminológiai gondolkozás legfőbb állomásait.

A mű két fő részre osztható. Az első rész a kriminológia történetének szakaszait mutatja be a XIX. század végéig. A második, a könyv túlnyomó hányadát kitevő rész pedig a XX. század kriminológiai elméleteit ismerteti. Ezek sorrendben a következők: a biológiai-testi-lelki adottságokat vizsgáló teóriák, a személyiséggel összefüggő elméletek, a szociológiai bűnözéselméletek, a bűnelkövetés elméletei, a társadalmi struktúrával összefüggő elméletek, az intézményelmélet, valamint az ún. többfaktor-megközelítés.

A könyvből megismerhető például Cohen *„klasszikus"* szubkultúra elmélete, amelyet eredetileg fiatalkorú személyekre, s később a társadalmilag marginalizálódott egyéb csoportokra (drogfüggők, beilleszkedési nehézségekkel küzdők) is alkalmaztak.

Korinek László könyve – értékeinél fogva – jegyzetül használható azokon az egyetemeken, főiskolákon, ahol a kriminológia tantárgyként szerepel.

* * *

Zinner Tibor: *A kádári megtorlás rendszere*. Budapest, Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet, 2001. 449 oldal, 2900 Ft (Arc és álarc sorozat)

A szerző arra tett kísérletet, hogy minél több, kommentárt alig igénylő dokumentum segítségével bemutassa azt a jogi, politikai, jogpolitikai környezetet, amelyben a korabeli büntetőjogi rendszert kialakították. Azt a legfelsőbb pártkörök által vezérelt politikai döntéshozói mechanizmust óhajtja bemutatni, amely az osztálypolitika szempontjai alapján már a letartóztatások előtt eleve meghatározta az egyes üldözöttek sorsát.

E kötet célja, hogy a legkülönbözőbb források közzétételével, azokat magyarázatokkal kiegészítve, nyilvánvalóvá tegye: a korabeli jogi szabályozást helyreállított politikai rendszer egyik legmeghatározóbb elemeként működtették. A könyv tartalmazza, hogy a szovjet közreműködés miként határozta meg a büntető joggyakorlatot. Feltárja az erőszak politikájának meghirdetését, s adalékokkal érzékelteti a karhatalom és a rendőrség szerepét. Átláthatóvá teszi azt is, hogy miként születtek meg a törvényeket pótló jogszabályok, az ún. törvényerejű rendeletek. A kötet elemzi a büntetőeljárás leegyszerűsödésének folyamatát, a rögtönbíráskodást, illetve utóbb a katonai bíráskodást, végül a népbíráskodást keretbe foglaló rendeleteket. Adatokkal támasztja alá az ítélkezés irányítottságát. Érzékelteti az osztályhelyzet és a megtorlás hátterét, kapcsolódási pontjait, a politikai kívánalmak megvalósítását. A könyvet statisztikai táblázatok, névmutató egészítik ki.

Zinner Tibor véleménye szerint *„a kádári megtorlás nem volt más, mint a Rákosi-féle rendszerű retorziók rémséges restaurálása"*.

Deák Ferenc István